

Pomemben dogodek za Furlane

Dvodnevni obisk ožjega odbora poslanske komisije za ustavne zadeve na začetku tega tedna v Vidmu je bil gotovo pomemben dogodek za furlansko ljudstvo v Italiji. Člani te komisije, ki ji predseduje južnotirolski poslanec Ronald Riz, so prišli v Videm z namenom, da bi na kraju samem spoznali oziroma skušali razumeti potrebe in zahteve furlanskega ljudstva po zaščiti njegovega jezika in njegove kulture. Poslanska komisija za ustavne zadeve namreč proučuje zakonske predloge za zaščito jezikov in kultur vseh manjšinskih skupnosti v Italiji. Kot je v Vidmu večkrat poudaril predsednik Riz, se poslanska komisija v Vidmu ni zanimala za problematiko zaščite slovenske narodne skupnosti v Italiji, ker je ta problematika trenutno predmet zanimanja pristojne komisije senatne zbornice.

Člani te komisije so v Vidmu poslušali izvajanja predstavnikov deželne vlade in pokrajinskih ter občinskih uprav ter izvajanja predstavnikov posameznih deželnih svetovalskih skupin in nekaterih organizacij, kot sta na primer Furlansko filološko društvo in Mednarodno združenje za zaščito ogroženih jezikov in kultur. Slednje je bilo že predložilo poslanski zbornici petico v obliki zakonskega predloga, ki jo je podpisalo kakih 43 tisoč ljudi iz Furlanije.

Iz izvajanj vseh furlanskih predstavnikov je prišla do izraza skupna zahteva, naj se čimprej zakonsko zaščiti jezik in kultura furlanskega jezika. Tako je izhajalo iz izvajanj predstavnikov deželne vlade in deželnih svetovalskih skupin kot tudi in zlasti iz izvajanj predstavnika Furlanskega filološkega društva in zastopnika Mednarodnega združenja za zaščito ogroženih jezikov in kultur. Komisija je poslušala tudi izvajanja škofov iz Vidma in Pordenona ter goriškega kapitularnega vikarja, ki so izročili skupno spomenico, katere vsebina je bila načelno zelo jasna, kar zadeva zahtevo po čimprejšnji zaščiti furlanskega jezika in kulture. Spomenica omenja tudi zahtevo po zaščiti slovenske in nemške manjšine v Furlaniji - Julijski krajini.

Kar se tiče konkretne oblike pravne zaščite, obstajajo seveda nekatere, celo globlje razlike med posameznimi furlanskimi organizacijami in tudi med posameznimi političnimi silami. Tako na primer že omenjeno mednarodno združenje načelno

dalje na 2. strani ■

RAZVOJ NA POLJSKEM JE NEUSTAVLJIV

Danes, v sredo, ko to pišemo, je na Poljskem v teku 8-urna splošna stavka, ki jo je oklical zdaj že prepovedani sindikat Solidarnost. Razumljivo je, da zaradi vsakršnih težav, ob katere zadevajo posebno ta dan tuji poročevalci in agencije pri poročanju s Poljskega, še nimamo točnih poročil o uspehu ali neuspehu stavke. Lahko pa z neko mero verjetnosti napovemo, da se bo posrečila kvečjemu le delno, kajti poljski vojaški režim razpolaga s tako široko možnostjo protiukrepov, če jih tako imenujemo, da bo lahko znatno omilil moč udarca, ki mu ga bo zadal sindikat. Ti protiukrepi obsegajo tudi uporabo vojaške sile za razpršitev demonstrantov in grožnjo z odpustom z dela za sindikalne aktiviste in organizatorje stavke ter seveda aretacije. Poleg tega pa ima, prvič, odkar se sooča s podtalnim sindikatom, na svoji strani tudi poljsko cerkveno hierarhijo. Ne kot zaveznico, ampak kot posredovalko, ki svetuje delavcem Solidarnosti, naj ne stavkajo — to, kar jim »dobrohotno« svetuje tudi Jaruzelski. Primas Glemp, o katerem se ve, da je proti stavki in ki tega tudi ni skrival, ima za to seveda druge vzroke kot general Jaruzelski, toda rezultat bi bil isti: delavci naj ne bi stavkali.

Poleg tega, da se primas Glemp boji, da bo prišlo med stavkami po krivdi ene ali druge strani do nasilja in prelivanja krvi ter aretacij, kar je vedno tragedija za žrtve in njihove domače, pa ima poljska cerkvena hierarhija ravno zdaj ves interes na tem, da vlada na Poljskem mir vsaj do junija prihodnjega leta, ko bo papež spet

prišel na obisk v svojo domovino. Obisk se bo začel 18. junija. Tako sta se domenila primas Glemp in general Jaruzelski pri Glemptom obisku pri generalu pretekli ponedeljek. Pogovor je trajal poldrugo uro, in kot pravi poročilo poljske agencije PAP, sta »oba izrazila zaskrbljenost za ohranitev in okrepitev miru, družbenega reda in poštenega dela«. Glemp je tudi tri dni spremljal papeža na obisku v Španiji in kot piše italijanski socialistični dnevnik »l'Avanti!«, predvsem zato, da se je dogovoril z njim glede obiska. Po mnenju tega lista je obstajal vtis, da vlada med Glemptom in papežem določena različnost mnenj, ne o bistvenem, pač pa glede metode, s katero obravnavati poljsko vprašanje. Medtem ko je znano, da je papež vnet zagovornik Solidarnosti, je Glemp še nedavno poudaril pri odprtju akademške leta katoliške univerze v Lublinu, da »se Cerkev ne more mešati v politični boj«. Očitno sta se s papežem sporazumela in tako se je po vrnitvi lahko sestal z generalom Jaruzelskim in se dogovoril z njim za obisk. Jaruzelski si pač tudi od papeževega obiska obeta, da bo pomiril duhove in jih nagnil k spravljenosti.

K spravljenosti s čem? Sprava, ki jo ima v mislih general Jaruzelski, naj bi bila posledica tega, da bi se poljsko delavstvo, organizirano v Solidarnosti, vdalo v razpust sindikata, se mirno vrnilo na delo, čim več delalo in si tako s »poštenim delom« zaslužilo in prislužilo boljše življenjske razmere. Delavstvo pa — kot do-

dalje na 2. strani ■

O izginulih v Argentini

Argentinski tisk je doslej le obrobno poročal o valu ogorčenja v Evropi in še posebej Italiji po odkritju skupnih grobov, v katerih so končale žrtve vojaških režimov. Dnevnik »Nacion« se zdaj sprašuje po vzrokih, ki so evropsko javno mnenje razburili zaradi grozne usode desetstisočev. List pristavlja, da bi oblasti morale končno le povedati, kam, kako in zakaj so argentinski državljani izginili v tolikšnem številu. Vsekakor pa dnevnik sumi, da zanimanje Evropejcev za usodo desaparecidosov v tem trenutku nikakor ni zgolj humanitarnega značaja, pač pa podtika, da je hrup nastal prav na sam predvečer raz-

prave v Združenih narodih o Malvinskem otočju.

Italija je vse do nedavnega kazala pripravljenost, da podpre argentinski predlog v Združenih narodih, zdaj pa se z izgovorom desaparecidosov sumljivo približuje britanskemu stališču. Najuglednejši buenosaireski dnevnik »La Prensa« pa gre še dlje, ko pravi, da argentinsko javno mnenje nikakor ni nevtrarno ob dogodkih, ki se gnusijo vsakomur in mečejo temno senco na Argentino. Vendar gre za vprašanje, ki ga mora rešiti Argentina sama, brez vsakršnega tujega vmešavanja, čeprav poedinci niso bili argentinski državljani.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 14. novembra, ob: 8.00 Poročila; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.0 Sv. maša iz župne cerkve v Rojani; 10.30 Mladinski oder: »Stopinje po zraku«; 11.00 Sestanek z...; 11.15 Nabožna glasba; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Sport in glasba ter prenosi z naših kulturnih prireditve; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 15. novembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Dodaj življenje letom, ne samo leta življenju! 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Marjan Kozina: Ekvinokcij; 11.30 Beležka; 12.00 Gledališki glasovi po stezah spominov; 12.40 Zbora »Lojze Bratuž« in »Mirko Filej«; 13.00 Poročila; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih (dramatizirani roman): Juš Kozak: »Beli mecesen«; 14.55 Naš jezik; 15.00 Sport; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Glasbena ura za srednjo šolo »Simon Gregorčič«; 18.10 Od Milj do Devina; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 16. novembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Povejmo še kaj o otrocih; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Marjan Kozina: Ekvinokcij; 11.30 Beležka; 12.40 Cerkevni zbor z Opčin ter deklški zbor »Devin«; 13.00 Poročila; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih (dramatizirani roman): Juš Kozak: »Beli mecesen«; 14.30 Kam, Peter Pan? 15.30 Evergreeni; 16.35 Instrumentalni solisti; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Slovenska poetična drama: Miran Jarc: dve enodejanski: »Izgon iz raja« in »Ognjeni zmaj«; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 17. novembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Sprehodi po tržaških predmetstjih; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Pod Matajurjan; 12.40 Zbor »France Prešeren« iz Boljunca; 13.00 Poročila; 13.20 Nacionalno vprašanje v zadnjih desetletjih cesarsko-kraljevega Trsta; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih (dramatizirani roman): Juš Kozak: »Beli mecesen«; 14.30 Glasbene skice; 14.55 Naš jezik; 16.35 Instrumentalni solisti; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Klavirski razred prof. Tee Košute na šoli Glasbene matice v Trstu ter na podružnici v Nabrežini; 18.00 Na goriškem valu; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 18. novembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Slovenci v Združenih državah Amerike in njihova dejavnost med prvo svetovno vojno; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.40 Cerkevni zbor iz Sv. Križa in zbor »Mačkolje«; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih (dramatizirani roman): Juš Kozak: »Beli mecesen«; 14.30 Glasbene skice; 14.55 Naš jezik; 15.00 Od ekrana do ekrana; 16.35 Instrumentalni solisti; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Četrtekova srečanja; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 19. novembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Problemi slovenskega delavca v naši deželi; 12.45 Slovenski deželni zavod za poklicno izobraževanje; 13.00 Poročila; 13.20 Naša gruda; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih (dramatizirani roman): Juš Kozak: »Beli mecesen«; 14.30 Glasbene skice; 14.55 Naš jezik; 15.00 Od ekrana do ekrana; 16.35 Instrumentalni solisti; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Kulturni dogodki; 18.40 Kako ti je ime?; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 20. novembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.40 Glasbena matineja; 9.00 Sobotni trim; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Slovenski kvintet trobil in pianista Dubravka Tomšič; 11.30 Beležka; 12.00 »Bom naredi st'zdice, čjer so včas'ble«, glasnik Kanalske doline; 12.40 Cerkevna zbora Novega Sv. Antona in iz Škedenja; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih (dramatizirani roman): Juš Kozak: »Beli mecesen«; 14.30 Otroški kotiček: »Najdihojca«; 15.00 Iz studia neposredno; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba: Vasilij Mirk, ob dvajsetletnici smrti; 18.00 Pozabljeni smeh: Cvetko Golar: »Vdova Rošinka«; 19.00 Poročila.

■ nadaljevanje s 1. strani

kazuje sedanja splošna stavka — še vedno misli, da je mogoče doseči na Poljskem boljše življenjske razmere, se pravi večjo blaginjo, samo s tem, da se vrne poljskim delavcem in vsemu poljskemu narodu njegovo človeško dostojanstvo, njegovo svobodo in predvsem pravico, da si bo samo prosto volilo svoje sindikalne in tudi parlamentarne predstavnike. Kako naj zastopa na sindikalni in politični ravni delavce partija, ki je izgubila ves kredit celo med samimi komunisti — razen pri določeni frakciji — in ki ni več sposobna uravnati državnega in družbenega krmila ter ga je morala zaupati poklicnemu vojaku, generalu — in to v komunistični državi, ki naj bi veljala za izraz in stvaritev delavskega razreda?

Nobenega dvoma ne more biti, da tudi drugi papežev obisk na Poljskem ne bo imel za posledico miru in »poštenega dela«, kot si ju želita primas Glemp in Jaruzelski, in da bo potekal boj med delavstvom in vojaško diktaturo naprej. Ta boj se lahko konča samo z zmago delavskih in splošnih ljudskih teženj po svobodi, demokratičnem socializmu, ki bo dopuščal alternative, po političnem in sindikalnem pluralizmu, kar bo dalo silovit zagon delovni vnemi, iznajdljivosti in delovni učinkovitosti ter splošni ustvarjalnosti narodnega genija, pa tudi pripravljenosti poljskega ljudstva na vse potrebne žrtve, ki si jih bo samo prek demokratično izbrane oblasti prostovoljno naložilo — ali pa z zmago vojaškega režima, z zmago nasilja, toda to bi imelo tako daljnosežne in tako hude posledice, da si jih je danes komaj mogoče predstavljati in katerih nesrečni učinek bi trajal vsaj desetletja.

Režim in represalije generala Jaruzelskega nikakor niso najhujše, kar lahko doleti poljski narod. V nekaterih drugih komunističnih državah bi bili veselji, če bi lahko zamenjali svoje oblastnike za ljudi Jaruzelskega kova. Toda niti on niti Sovjetska zveza, ki se ga poslužuje, ker nima

primernejšega, si ne moreta obetati, da bo sta lahko rešila probleme na Poljskem, pa naj so gospodarskega, sindikalnega ali političnega značaja, na daljši rok na tak način. Narode je mogoče držati v pokorščini in strahu, toda k življenjskemu veselju in k ustvarjalnemu delu jih ni mogoče prisiliti. Če bo general Jaruzelski, ki je sam pomilovanja vreden talec kremeljskih oblastnikov, zlomil današnjo splošno stavko Solidarnosti, s tem še nikakor ne bo rešil niti problemov poljskega gospodarstva niti problemov poljske politike. Kvečjemu jih bo še zaostрил, kar se bo nujno in najbrž še v ostrejših oblikah pokazalo čez določen čas.

—o—

Mešana trgovinska zbornica

Na seji odbora tržaške delegacije italijansko-jugoslovanske mešane trgovinske zbornice iz Milana so ugotovili, da se izvajanje blagovne izmenjave Alpe Adria tudi letos odvija z zamudo. Odbor je priporočil pristojnim oblastem, naj poskrbijo za iztek operacije ter naj pravočasno sprožijo postopek za operacijo Alpe Adria v prihodnjem letu. Člani odbora so nadalje ugotovili, da se nadaljujejo težave v nadaljevanju blagovnih kontingentov zaradi okrnitve števila uslužbencev pri oddelku za zunanjo trgovino pri vladnem komisariatu. Zavzeli so se nadalje, da bi omejevalni ukrepi ne vplivali na izmenjavo po avtonomnem računu.

Od 23. do 25. novembra bo v Opatiji italijansko-jugoslovansko trgovinsko zasedanje v organizaciji jugoslovansko-italijanske mešane zbornice iz Beograda in italijansko-jugoslovanske zbornice iz Milana. Evropski parlamentarec Marcello Modiano bo govoril med drugim o trgovinski izmenjavi med Italijo in Jugoslavijo v okviru sporazuma Evropska gospodarska skupnost - Jugoslavija.

POMEMBEN DOGODEK ZA FURLANE

■ nadaljevanje s 1. strani

zahteva, naj država pravno prizna furlansko skupnost, in sicer v skladu s 6. členom republiške ustave. Združenje dalje zahteva, naj bo furlanski jezik v šolah učni jezik, in sicer povsem enakopraven italijanski, zahteva nato dvojezičnost na narodnostno mešanih območjih itd. Predstavniki deželne vlade in predsednik Furlanskega filološkega društva pa so pred komisijo izjavili, da je v šole treba uvesti pouk furlanskega jezika, vendar le na prostovoljni osnovi, tako da furlanščina ne bi postala učni jezik. Filološko društvo poleg tega zahteva ustanovitev Instituta za furlanski jezik na univerzi v Vidmu, priznanje furlanskih izvirnih krajevnih imen in radijske in televizijske oddaje v furlanščini.

Če pomislimo na stanje, ki je v tem pogledu vladalo še pred nekaj leti, ko so vse najvažnejše politične sile v Furlaniji skrajno omalovaževale furlansko problematiko

in furlanski jezik dejansko smatralo za enega številnih italijanskih narečij, je treba priznati, da so se razmere v zadnjem času korenito spremenile. Med obiskom omenjene poslanske komisije je prišla na dan resnica, da je gibanje za zaščito in o vrednotenje furlanskega jezika in kulture nastalo med ljudstvom in da je strahotni potres iz leta 1976 vzbudil med širšimi množicami furlansko zavest, ko se so ljudje, ki so se bili v materialnem pogledu tako hudo prizadeti, zbal, da ne bi izgubili tudi furlanske biti, svoje identitete.

Obisk poslanske komisije za ustavne zadeve v Vidmu je torej za furlansko ljudstvo pomemben dogodek, saj se menda prvič dogaja, da se najvišje državne institucije pričenjajo zanimati za zakonsko ureitev pravic tega ljudstva; gre za vprašanje, ki pobliže zadeva sam pojem svobode v državi in ki gotovo predstavlja enega najbolj živih problemov celotne družbe v Furlaniji - Julijski krajini.

Približuje se prava zima

Po dolgi in lepi jeseni se zdi, da se nam končno približuje prava zima, ki jo napovedujeta burja in deževje s padcem temperature. Nekateri celo trdijo, da so se naveličali toplih mesecev in da že težko čakajo močno burjo in pravi mraz. Seveda pa se skoro vedno izkaže, da se tako bahajo s svojo utrjenostjo proti burji in mrazu najbolj ravno tisti, ki se po možnosti ne prikažejo na cesti, kadar piha burja, in jim ni pozimi nikoli dovolj zakurjeno. Razburjajo se, če pade kdaj temperatura v stanovanju pod dvajset stopinj. Burjo in mraz uživajo od znotraj, kot uživajo mnogi tudi sneg, zlasti gosto sneženje, najrajši izza dvojnih okenskih stekel.

Dejansko so bile zime v zadnjih petnajstih letih sorazmerno mile. Toda starejši ljudje se gotovo še dobro spominjajo, kakšne hude zime so bile celo serijo let v predvojnem in posebno v vojnem času. In ravno takrat je primanjkovalo kurjave. Ljudje so tedaj hudo zmrzovali. Mnogi so hodili nabirat dražje v znani Boschetto ali v kakke druge gozdice v tržaški okolici ali na gmajno in jih ni bilo sram peljati takšno breme z vozičkom ali ga nesti kar na ramenih domov, vsi zadovoljni, da si bodo lahko vsaj nekajkrat zakurili. Tedaj se ni nikomur niti sanjalo o kakem ogrevanju z nafto. Premog pa je bil dragocenost.

Tudi po vojni je sledilo še precej zelo ostrih zim z izredno močno burjo. Marsikdaj je dosegla burja hitrost ali bolj rečeno pritisk sto in več kilometrov na uro. Po mestu so bile napeljane vrvi, da so se jih ljudje pri hoji oprijemali, in še so se morali včasih ustaviti ter se obrniti s hrbtom proti burji. Komur je odneslo kapo, jo je moral dolgo loviti, preden si jo je spet lahko posadil na glavo. V pristanišču je večkrat prevrnila tovorni vagon ali tovornjak, ki so ga nakladali pristaniški delavci, in kakšnega delavca je zagnalo tudi v morje. Seveda so ga tovariši in služba pristaniškega poveljstva čim prej potegnili ven, nakar so ga odpeljali v bolnišnico na »odzmrzovanje«.

Nekega januarskega dne, menda leta 1953, je dosegla burja hitrost 150 km na uro in več. To je bil pravi orkan. Ob sunkih burje je zabobnelo, kakor strel s ka-

nonom. Tisti dan je ubila burja v Trstu tri ljudi, tako neko šestnajstletno dekle, ki je odšlo iz službe v trgovini, da bi pomagalo materi, ki si sama ni upala iti nakupovat hrane. Vrglo jo je po tleh, da si je prebila lobanjo. Nekega policista je prav tako vrglo po tleh, da je obležal mrtev, in še nekega drugega moškega.

Parkrat je zapadel celo v mestu sneg z visokimi zameti. Najhuje pa je bilo, kadar so ceste po kratkem dežju povsem poledenele in sta pritisnili mrež in burja. Tedaj so se spremenili ljudje, ki so si upali na cesto, v »jadrnice« na ledu. Veter jih je gnal naprej po gladki ledeni površini, dokler jih ni prevrnil ali dokler niso objeli kakega stebra ali se zgrabili za kakšno ograjo. Kak mlad zvitež pa se je seveda najrajši zgrabil za kako dekle, ki mu je prijadralo v bližino. Potem je včasih obema spodneslo noge in sta obsedela na cesti. Drugič, kadar sta se srečala v ugodnejših klimatskih razmerah, nista mogla reči, da se ne poznata. Potem pa je nastopila dolga vrsta milih ali vsaj sorazmerno milih zim, ki traja vse do zdaj.

Zelo lepe so bile nekdanje zime v Sloveniji. Na ravnih štajerskih in prekmurskih poljih je debel sneg tako zametel ceste, da se sploh ni poznalo, kje se končuje cestni rob in kje se začneja polje. Smer so kazale včasih le obcestne jablane ali tele-

grafski drogovi. Kjer pa ni bilo teh smerokazov, je človek lahko tudi zašel. Od časa do časa se je zaslišalo v daljavi cinglanje zvoncev in mimo so pripeljale sani, z vpreženimi konji. Razen cingljanja zvončkov ali kraguljčkov ni bilo slišati glasu. Vsak drug šum je utonil v neskončni tišini ali sneženju. Avti so bili še zelo redki in si v takem snegu niso upali na cesto. Zato je ostal sneg dolgo, cele dneve, snežno bel. Po polju ob cesti so se videle le zajčje sledi, ker se zajci v takem vremenu zbirajo, menda se ženijo in plešejo po snegu. Tako so si ljudje vsaj razlagali neštete sledi njihovih tac v snegu, ki so ga ponekod kar poteptali.

Najlepše pa je bilo okrog božičnega časa, ko je zagrnilo vse gozdno in seveda tudi drugo drevje ivje. Smreke in bori so se spremenili v sama sijajno bela božična drevesa. Ob najmanjšem sunku se je vsul z njih pravi plaz ivja, a vendar ga je ostalo še toliko primrzjenega na drevesu, da ga sunek nikakor ni oropal njegove čudovite bele lepote. Kljub hudemu mrazu pa ni bilo niti najmanjšega piša vetra in zato tisti, ki je bil dobro oblečen, mraza skoro ni čutil.

Seveda so na Pohorju, v Karavankah, na Ptujskem polju in drugje še zdaj take zime, le da sneg ni več tako bel. Kaj kmalu ga umažejo avtomobilski izpuhi in gume, ki napravijo iz snega razrito umazano gmoto, k čemer pripomorejo tudi motorni snežni plugi. A daleč od cest je zima na Slovenskem, če je snežena, še vedno lepa.

Padanje knjižne produkcije v Sloveniji

Po nekem nedavno objavljenem podatku knjižna produkcija v Sloveniji naglo pada. Medtem ko je bilo predlanskim izdanih okrog 1.100 knjig oziroma brošur, ki še spadajo v pojem »knjiga«, jih je bilo lani izdanih le še nekaj nad 700. Zdi se, da javna občila in komentatorji doslej niso dovolj opozarjali na ta pojav. Mnogi ljudje so ga opažali že sami, neglede na statistične podatke, npr. v dejstvu, da so iz programov skoro vseh založb izginile izvirne slovenske leposlovne knjige, posebno romani in novele. To ima sicer verjetno še drug vzrok, namreč usihanje ustvarjalne moči in veselja za pisanje pri pisateljih ter premajhna spodbuda s strani založb; a nedvomno vplivajo na padanje števila novih del, ki prihajajo iz slovenskih tiskarn, tudi posledice gospodarske krize, kar je zmanjšalo število kupcev knjig. Bati pa se je, da se zrcali v tem tudi splošna kulturna kriza na Slovenskem z nižanjem kulturne ravni, s tem pa tudi ravni kulturne in narodne zavednosti, kajti to dvoje je neločljivo povezano in je bilo na Slovenskem že od nekdanj neločljivo povezano, enako kot povsod drugod.

Oboje je v krizi, čeprav se to najbrž ne da zajeti v statistike. Brez globoke narodne in kulturne zainteresiranosti pisatelj nima prave spodbude za ustvarjanje. Samo iz take zainteresiranosti, čemur se pravi z drugo, lepšo in najbrž bolj točno besedo ljubezen do svojega naroda in do ljudi, se pisatelj loti pisanja zgodb, ki pripovedujejo o človeških usodah in o usodi njegovega naroda; samo iz take ljubezni

se rodijo kvalitetna dela. Tega pisanja se loti pisatelj tudi brez misli na honorar, ki ga bo prejel za knjigo, toda okrog sebe mora čutiti pričakovanje in zanimanje za svoje ustvarjanje, in dokaz takega zanimanja so tudi pripravljenost, spodbujanje in honorarji založb, pa tudi spoštovanje javnosti do njegovega ustvarjanja in zanimanje obveščevalnih sredstev za njegovo delo.

Pisatelj, čigar beseda ima svojo tehtnost v javnosti in katerega intervju odmeva v ljudstvu, se bo čutil veliko bolj spodbujenega pri svojem delu kakor pa pisatelj, za katerega se nihče ne zanima, katerega nikoli nihče ne vpraša za njegovo mnenje o javnih zadevah in ki se čuti kot peto kolo ali zajedavec v družbi spričo brezbrčnosti, katere je deležen.

Neglede na take ali drugačne vzroke pa bi moralo tako naglo in hudo padanje knjižne proizvodnje, s katero gre najbrž vstric tudi kriza na drugih področjih umetnosti in raziskujoče misli — saj je znano, da so se znašli v krizi tudi gledališče, opera, glasba, sociologija in filozofija — vzbuditi zaskrbljenost v vseh tistih, ki jim je kaj do usode slovenskega naroda. To velja posebno za časopisje in druga obveščevalna sredstva. Ne bi se smela zadržati tako pasivno do tega kulturnega hiranja slovenskega naroda, katerega nikakor ne more prikriti, kaj šele nadomestiti kako popevkarstvo v ritmu polke ali ducat pornografskih zgodb na leto. Zanimivo bi bilo zvedeti, kaj mislijo o tem pisatelji sami.

Financiranje Osima

Načelnik krščanske demokratske skupine v poslanski zbornici Bianco je sporočil poslancu Belciju, da bo parlament v najkrajšem času razpravljal o zakonskem osnutku ponovnega financiranja izvajanja Osimskih sporazumov. Financiranje je bilo doslej namenjeno predvsem izgradnji velikih infrastruktur, med temi tudi hitre ceste, ki povezuje sedmi pomol v Trstu z avtocestnim omrežjem. Prizadeto prebivalstvo in strokovne organizacije ter sindikati so zahtevali, naj se del financiranja uporabi za dodelitev pravnih odškodnin razlaščenecem ter za poravnavo škode celotni skupnosti. Zdi se pa, da osnutek zakona ne predvideva teh posegov. Gradnja hitre ceste s povezanimi razlastitvenimi postopki je doslej v bistvu edini sad Osimskih dogovorov.

Prenovljeni Kulturni dom v Škednju

V Škednju so v soboto zvečer odprli prenovljeni Kulturni dom »Ivan Grbec«. Kulturna dejavnost v Škednju ima dolgo tradicijo, ki sega v prejšnje stoletje, ko so se Slovenci v okolici Trsta povsod močno in zelo uspešno organizirali na prosvetno-kulturnem in tudi na gospodarskem polju.

Otvoritveni večer se je začel z nastopom društvenega ženskega pevskega zbora, ki ga vodi Marta Werk-Volk. Zbor pa je med večerom še nekajkrat zapel in tako povezal razne točke sporeda.

V prisotnosti nekaterih predstavnikov krajevnih organizacij in ustanov ter konzula SFRJ v Trstu Nikoliča je spregovoril predsednik društva »Ivan Grbec« Dežiderij Švara, ki je v svojem govoru poudaril, da so Škedenjci ponosni na svojo bogato kulturno preteklost. Prav ta preteklost je

prejeli tudi veliko čestitk od številnih društev s te in druge strani meje.

Pohvaliti moramo Škedenjce tudi za vabilo, s katerim so opozorili javnost na ta pomembni kulturni dogodek, saj so na njem natisnili toliko zanimivosti o svojem kraju, da je res dragocena občasna publikacija.

—o—

JAPONSKI ŠOLNIKI PRI NAS

Prejšnji teden se je v naših krajih mudila 26-članska delegacija japonskih učiteljev, ki so si med svojim obiskom ogledali številne osnovne šole v naši pokrajini. Obisk je bil čisto strokovnega značaja, saj so se japonski šolniki hoteli seznaniti z italijanskim šolskim sistemom, a tudi z našo slovensko šolo.

Tako so v četrtek obiskali slovensko osnovno šolo na Repentabru, z velikim zanimanjem pa so si ogledali tudi potek pouka na šolah s celodnevним poukom pri Domju, v Ricmanjih in v Boljuncu.

Delegacija japonskih učiteljev se je po obisku na šolah srečala tudi z občinskima upravama obeh občin.

TRŽAŠKO PRISTANIŠČE

Že tako in tako težko stanje v tržaškem pristanišču, ki s težavo pridobiva nove poslovne partnerje in prometne tokove, se bo z novim letom še poslabšalo. Tržaški Lloyd je namreč sklenil z nekim genovskim podjetjem pogodbo, po kateri bodo prometne linije med Italijo in vzhodnoafriškimi deželami v celoti preusmerili na Livorno. V prihodnjih treh letih bo Trst izgubil na ta način 14 letnih postankov najsodobnejših kontajnerskih ladij Adria, Aquila in Torre del Greco. V bistvu znaša ta izguba čistih 2.000 kontajnerjev letno, kar pomeni izgubo vse kave iz Vzhodne Afrike.

O tem je razpravljala tudi občinski odbor, ki ga je sklical župan Cecovini glede tega vprašanja. Občinski odbor je zahteval poseg ministrov za trgovinsko mornarico Mannina in za državne soudeležbe De Michelisa. Odločno stališče za ohranitev teh prometnih tokov v Trstu je zavzel tudi deželni odbornik za prevoze in promet Rinaldi.

Večer v DSI

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu bo v ponedeljek, 15.11.82, govoril prof. Jože Pirjevec na temo »Vloga Trsta v političnih načrtih Združenih držav in Velike Britanije v letih 1944-1954«. Začetek ob 20.15.

Hvaležnica pri sv. Justu v Trstu

V nedeljo popoldne so se slovenski verniki iz vse Tržaške v velikem številu zbrali v stolnici sv. Justa, kjer je tržaški škof Lovrenc Bellomi daroval sv. mašo v znamenje hvaležnosti Bogu za vse prejete darove v letošnjem letu. Med daritvijo je spregovoril dr. Marjan Bajc, ki je poudaril pomen hvaležnice. Polna stolnica pa je pričala, da se ljudstvo rado udeležuje podobnih slovesnosti.

Pri nedeljski maši so sodelovali tudi slovenski tržaški skavti in skavtinje, ki so sredi cerkve ustvarili dvojni špalir, na koro pa je pod vodstvom g. Dušana Jakomina pel pevski zbor sestavljen iz raznih okoliških cerkvenih pevcev. Med mašo pa je bilo veliko ljudskega petja po cerkvi.

Tudi za letošnjo hvaležnico je dalo po-

budo Slovensko pastoralno središče v Trstu. Pri darovanju so svoje pridelke položili pred oltar slovenski kmetovalci in vrtnarji.

Zelo pričakovano točko nedeljske slovesne zahvalne maše je predstavljala pridiga g. škofa, ki je v svojem govoru razvil vrsto misli o vrednoti darovanja in o pomenu dejanja darovanja nasploh. Poudaril je pomen Jezusove daritve za ves svet, po kateri delo ni več kazen in zemlja ni več prekleta.

V svojem govoru je podaril socialno vlogo darovanja. V prvi vrsti, je rekel msgr. Bellomi, je dolžnost vsakega kristjana, »da se bori za socialno pravičnost, v imenu Kristusa, zaradi svoje vere in svoje pripadnosti Cerkvi«. Dolžnost je, da se zavzemamo brez razlike za človeka kot takega, za celotnega človeka, za napredek človeka v vsej njegovi celoti. Skrb za materialne potrebe pa ni dovolj, je rekel škof. »Človek hrepeni po Resnici in Svobodi, Ljubezni in Solidarnosti in Miru. Človek potrebuje Boga!« je zaključil svojo misel tržaški škof Bellomi.

■ dalje na 7. strani

Težave Stalnega slovenskega gledališča

V četrtek se je sestal upravni svet Stalnega slovenskega gledališča, da bi na svoji seji razjasnil stanje, v katerem se trenutno nahaja naše gledališče.

Prav gotovo je, da je za naše gledališče važno vprašanje ne samo posojilo, ki so ga prejeli od dežele, ki komaj zadovoljivo rešuje trenutne stiske, ampak tudi restriktivni ukrepi, ki jih je sprejela Jugoslavija. Glede slednjih je upravni svet izdal tiskovno poročilo, v katerem med drugim ugotavlja vse pozitivne stike, ki jih je tržaško slovensko gledališče ustvarilo med obema državama in pomembnost enotnega kulturnega prostora.

Opozarja pa na težave, ki jih ustvarjajo ukrepi preteklih dni. Z zadovoljstvom pa je ugotovil, da je imela oblast posluš za vse tiste, ki so zaposleni v gledališču, razni igralci, režiserji in drugi sodelavci, ki omogočajo redno delo v gledališču. Obžaluje pa dejstvo, da so medsebojni odnosi ljudi iz zamejstva in Slovenije na ta način močno okrnjeni.

Upravni svet je na svoji seji pozitivno ocenil začetek sezone, prav tako uspešno pa potekajo tudi priprave na drugo premiero, ki bo v kratkem.

—o—

Slovensko Stalno Gledališče v Trstu Kulturni dom

GOSTOVANJE PRIMORSKEGA DRAMSKEGA
GLEDALIŠČA IZ NOVE GORICE

Ivan Sergejevič Turgenjev

MESEC DNI NA KMETIH

V petek, 12. novembra 1982 ob 20.30 Abonma red A in E

V soboto, 13. novembra 1982 ob 20.30 Abonma red B in F

V nedeljo, 14. novembra 1982 ob 16. uri Abonma red C in G

VICTOR LANOUX

ODPIRAČ

V nedeljo, 14. novembra 1982 ob 17. uri v Marijinem domu pri SV. IVANU

KONGRES MESTNE SEKCIJE

Na Tržaškem so v tem obdobju kongresi sekcij Slovenske skupnosti, ki jim bo sledil prve dni decembra pokrajinski strankin kongres. Mestna sekcija, ki povezuje člane in somišljenike s področja krajevnih sosvetov Kolonja - Škorklja, Novo mesto - Nova Mitnica, Sv. Vid - Staro Mesto, Stara Mitnica in Kjadin - Rocol, bo imela svoj kongres v petek, 12. novembra, ob 20.15 na strankinem sedežu v ul. Machiavelli 22 v Trstu. Poleg poročila o političnem položaju v mestu ter diskusije bo obnovljen sekcijski odbor, izvoljeni pa bodo tudi delegati za pokrajinski kongres. Vabljeni so člani in članice ter somišljeniki, ki prebivajo na prej omenjenem področju Mestne sekcije Slovenske skupnosti.

Prejeli smo

KOČLJIV IN AKTUALEN ŠOLSKI PROBLEM V GORICI

Po podrobni analizi o vpisovanju slovenskih dijakov v višje srednje šole je prišla naša organizacija do ugotovitve, da se javlja med slovenskimi dijaki vedno večja potreba po tehnični izobrazbi v slovenskem jeziku in je zato naredila že v lanskem šolskem letu vse potrebne korake, da bi prišlo do ustanovitve slovenske sekcije Tehničnega zavoda za industrijo pri italijanskem zavodu »G. Galilei«. Tedaj smo računali na razumevanje pristojnih oblasti in na njihovo politično dobro voljo. Kljub pozitivnemu mnenju, ki sta ga izrekli Zavodni svet in ravnatelj italijanskega Tehničnega zavoda za industrijo »G. Galilei«, se ministrstvo za javno šolstvo sploh ni izreklo in ga je zato Sindikat že na začetku šolskega leta ponovno interpeliral, ker se je v »bodočo slovensko sekcijo« vpisalo osem dijakov, a tudi tokrat ni prišlo do odgovora. Ker je Ministrstvo prezrlo tudi Deželno šolsko komisijo, ki je najvišji posvetovalni organ za slovenske šole, in ji ni sporočilo nobenega sklepa, sta iz nje izstopila predstavniki osnovnih šol in predstavniki goriške pokrajine.

Vprašanje odprtja slovenske sekcije Tehničnega zavoda za industrijo je bilo na dnevnem redu na izredni seji članov Sindikata slovenske šole dne 30.10.1982, na kateri so vsi navzoči, po podrobnem poročilu predsednika Sindikata, soglasno sklenili, nadaljevati akcijo za slovensko sekcijo ITI. Navzoči so poudarili potrebo po razširitvi možnosti višješolskega izobraževanja za slovenske dijake, ki se spričo današnje omejene izbire študijskih smeri vpišujejo, v zaskrbljujočih odstotkih, na italijanske višje srednje šole. Humanistična in trgovska višješolska smer sta danes v glavnem kriti, medtem ko nam manjka možnost industrijske usmeritve, vrzel, ki bi jo prav Tehnični zavod lahko dopolnil.

Iz teh razlogov so navzoči po temeljiti razpravi sklenili poveriti Odboru SSS nalogu, da ponovi in takoj nadaljuje akcijo, da bo do odprtja sekcije prišlo v prihodnjem šolskem letu. Navzoči so bili tudi mnjenja, da je Sindikat slovenske šole pri izvajanju zadevnega postopka — ki ni samo, a je tudi sindikalni boj — najprimernejša organizacija, ki pa mora računati na prizadevanje in pomoč vseh družbeno-političnih komponent, ki se neposredno in posredno ukvarjajo s šolsko problematiko v zamejskem prostoru, zato da se v sedanjem Pokrajinskem svetu odpravijo ovire, ki so onemogočile dosedanja prizadevanja v tej smeri.

V časopisju je Sindikat zasledil predloge, naj to akcijo izpelje Enotni šolski odbor. K temu pa je treba pripomniti, da pravno Enotni šolski odbor ne obstaja. Zato si ne more prevzemati takih nalog in pobud. Enotni šolski odbor je bila občasna komponenta predstavništva vseh naših organizacij (političnih in kulturnih), ki se je sestajala na pobudo Sindikata. Sindikat se torej obrača na omenjena telesa, ki so vključena v Enotni šolski odbor, naj izrazijo svoja stališča do omenjenega vprašanja, in sicer pismeno Sindikatu, najkasneje do 25. t.m.

Sindikat slovenske šole

Ponovna prepoved rabe slovenskega jezika

Člani skupščine Krajevne zdravstvene enote (KZE) za Goriško so pred kratkim odobrili notranji pravilnik; eden izmed členov je slovenskim predstavnikom v tem upravnem telesu dajal možnost, da na sejah skupščine govorijo v svojem materinem jeziku. Tozadevni člen pravilnika je bil soglasno sprejet; s tem je skupščina KZE ravnala dosledno in dokazala visoko stopnjo politične zrelosti. Pokrajinski nadzorni odbor za Goriško pa ni bil istega mnenja; enostavno je črtal ta člen, sklicujoč se na dejstvo, da v Italiji ni ustrezne zakonodaje, ki bi to urejala. Ta odbor ni v tem smislu odločal prvič; že za pravilnik rajonskih svetov v Gorici je ravnal enako. Tudi takrat je namreč goriška občina (čeprav ne soglasno) postavila v pravilnik člen, po katerem slovenski izvoljeni predstavniki lahko uporabljajo svoj jezik. In tudi v tistem primeru je nadzorni odbor, z enako motivacijo, zavrnil omenjeni člen. Pokrajinski nadzorni odbor, ki je deželni organ in ga sestavljajo predstavniki DC, PSDI, PCI, PSI in PRI, je torej ponovno dokazal, da slovenski jezik nima »vstopa« v javno upravo. Pri tem bi se vprašali, kdo nosi odgovornost za tovrstna dejanja. Ka-

že, da vsi tisti, ki so v pokrajinskem nadzornem odboru, ti pa so predstavniki določenih strank, med katerimi sta tudi dve, ki stalno trdita, da se borita za priznanje slovenske manjšine. Verjetno je mogoče izkazati priznanje neki narodni skupnosti

■ dalje na 8. strani

—o—

CECILIJANKA 1982

Vsakoletna pevska revija Cecilijanka, ki jo letos že štirindvajseto leto po vrsti prireja Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice, bo v soboto 20. in nedeljo 21. novembra v veliki dvorani Katoliškega doma. Gre za tradicionalno srečanje pevskih skupin, ki vsako leto pridejo v Gorico iz raznih krajev našega zamejstva in tudi iz Slovenije. Letos se je prijavilo 21 zborov, od katerih jih je največ z Goriškega; nastopile pa bodo tudi skupine iz Beneške Slovenije, iz Kanalske doline, s Koroškega pride zbor Gallus, prisotni pa bodo tudi zbori iz bližnjih krajev novogoriške občine. Pevska revija, za katero vlada veliko zanimanje med našimi ljudmi, se bo začela v soboto ob 20.30, v nedeljo pa ob 16. uri.

Predstavitev slovenskega filma »Pustota« v Gorici

Pretekli teden je bila v Kulturnem domu v Gorici premierska predstava novega slovenskega filma »Pustota«, ki ga je režiral Jože Gale. Gre za celovečerni slovenski film, ki je povzet po romanu Vladimira Kavčiča in ki predstavlja odpornost in moč slovenskega kmeta, ki na svoji zemlji vztraja in se bori do zadnjega diha. »Pustota« je že drugi slovenski film, ki v Gorici doživi krstno predstavitev; prireditelji, Zveza slovenskih kulturnih društev in Kinoatelj, želijo na ta način poživiti filmsko dejavnost v Kulturnem domu, kar ima seveda širši kulturni pomen; poleg tega, da so te predstave nekaj edinstvenega za slo-

vensko kulturo, so pomembne tudi za to, ker nudijo italijanski publiki prikaz naše filmske in kulturne dejavnosti. Predstave si je ogledalo veliko število naših ljudi in ljubiteljev filmske umetnosti. Med prvim in drugim predvajanjem filma je bila na programu tudi okrogla miza, pri kateri bi morali sodelovati režiser in igralci, vendar zaradi tehničnih težav niso bili prisotni. Kot rečeno, je filmska dejavnost v Kulturnem domu tudi letos doživela lep uspeh, v nadaljevanju lanskih pobud, ki so bile vzpodbudne za tovrstno dejavnost: v lanski sezoni so namreč organizirali teden slovenske kinematografije

Prvi nedeljski koncert v goriškem Avditoriju

Na zavidljivo visokem izvajalnem nivoju je potekal nastop Marthe Noguera, ki se je predstavila na prvi matineji v goriškem Avditoriju v nedeljo, 31. oktobra.

Izvajalka je popolnoma potrdila obete, ki jih je njen zanimivi klavirski »curriculum« obljubljal poslušalcem. Že pri prvi skladbi na programu, Bachovi Partituri v C molu, je jasno podala glasbene fraze z izredno čisto linijo izvajanja. Sledilo je »Devet variacij na Duportov minuet« W.A. Mozarta, v katerih se je zasedla ne le čistoča udarca in precizna svežina, ampak tudi senzibilnost izvajalke, zlasti v pojčkih »Largih«.

Drugi del je obsegal Chopinove in Ravelove skladbe. Ta dva tako različna umetnika združuje edino tehnična težavnost njunih del. Izvedba del prvega skladatelja je prešla že v virtuoznost, tako prepričljivo so izzvenele note

»Scherzo št. 2 op. 31« in »Balade št. 4« v F molu op. 52. Končno so bili na sporedu še Ravelovi »Gaspard de la nuit« in »Ondine - Le Gibet - Scarbo.« Argentinska umetnica je pokazala globoko razumevanje do teh impresionističnih slik v fluidnosti glasbenih sfumato. Navdušenemu občinstvu je Martha Noguera poklonila še izvedbo Debussyjeve »V mesečini«.

Program je predstavil dr. De Nicolo, ki je pozdravil tudi novi upravni odbor kulturnega združenja »M.o. Rodolfo Lipizer«, ki skupno z goriško občino, goriško hranilnico in RAI organizira nedeljske matinee v Avditoriju. Za občino je govoril odbornik arh. Dario Baresi, ki je voščil mnogo uspeha tretjemu letniku nedeljskih koncertov. Prihodnjic bodo na matineji nastopili glasbeniki seksteta Poulenc z glasbili na pihala in klavirjem.

L. Q.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Ob 100-letnici rojstva J. Maritaina

V teh dneh se ob stoletnici rojstva, po vsem setu spominjajo francoskega misleca in filozofa Jacquesa Maritaina. Nedvomno je to človek, ki je s svojim miselnim bogastvom, razkošnjem zamišlj in intuicije obogatil človeštvo in krščanstvo s svojim naukom, ki ves sloni na globoko občutenem in vedno prisotnem humanizmu.

Papež Pavel VI., ki ga je tudi prevajal v italijanščino, ga je imenoval »velikega misleca naših dni, učitelja umetnosti razmišljanja, življenja in premišljevanja«.

Ze naslovi njegovih del nam pričajo jasno prisotnost človeške dimenzije skozi vse njegovo delo. Tako kot filozof odločno brani metafizični pogled na svet. Veruje v človeški razum, ki lahko spozna resnico, a pod pogojem, da to delo ne sloni na razumu enega, ampak da se »opre na napor človeškega duha od najdaljših časov in da zaobjame delo generacij mislecev z nasprotujočimi si pogledi...«. Tako pravi, da živimo v svetu, ki je realen in resničen in v tem svetu domuje »bit«. Izhodišče njegove misli je prav vprašanje »biti«. V tem trenutku pa se Maritainova misel sreča s človekom in njegovo usodo. Odločilno je na tako Maritainovo gledanje na človeka vplival sv. Tomaž Akvinski in Maritain je od takrat bil, kot je sam rekel, tomist in ne neotomist.

Tomizem pa mu je bil predvsem tisti humor, na katerem je potem sam idealno rastlel, upoštevaljoč pri svojem delu tudi druge: Descartesa, Hegla, Bergsona, Haideggerja idr.

Pomembno izhodišče njegovega razmišljanja je prav gotovo tudi trditev o »stopnjah znanja«. Ločuje znanstveni, filozofski in teološki sistem dela, ugotavlja, da se ta spoznavanja ne morejo reševati na isti način, tudi se ne morejo nadomeščati, do nekega združenja pa lahko pride v bogati in razčlenjeni kulturi.

Kot politični mislec je bil Maritain odločen branitelj demokracije, ki edina ne zasnujeje človeka. Ideal socialne pravičnosti pa je nedeljivo povezan s pojmom demokracije. Njegova »družba« je po krščanstvu navdihnena, a v njej Cerkev nima nikakršnih privilegijev. Glavni cilj te družbe je obča dobrobit. To splošno blagostanje pa ni omejeno samo na materialne vrednote. Maritain ugotavlja, da smo dolžni skrbeti za blagostanje vsakogar, vseh naših bratov. To je nauk evangelijev.

Maritain v svojih delih ima vedno pred očmi človeka. Strogo ločuje krščanstvo v službi Cerkev in krščanstvo v službi človeštva. Pot, ki jo je nakazal Maritain in ima tudi danes svojo nedvomno veljavo, je preprosta. Drugi Vatikanski koncil jo potrjuje in današnja Cerkev jo priporoča. To je pot, ki jo navdihuje krščanstvo, a je

v svojih kulturnih, družbenih in političnih sredstvih predvsem pozorna na človeka. To je pot, po kateri naj vsakdo gre samostojno, odgovorno in brez vmešavanja Cerkve. Maritain je torej za prvenstvo duhovnega, kot je tudi naslovil eno svojih temeljnih del, a obenem popolno samostojnost časovnega.

Govoriti o Maritainu, ne da bi omenili njegovo ženo Raisso, bi bilo nedopustno. Ta mož in žena sta se tako dopolnjevala, tako obogatila drug drugega, da je misel, izražena v Maritainovih delih, večkrat plod razmišljanja obeh. Njuno življenje je bilo res v znamenju enega duha, ki je oba bogatil.

O Maritainovem delu bi veljalo povedati še marsikaj drugega. Zanimal se je za vse, kar ustvarja ta svet, a vedno s pogledom uprtim v človeka.

Slovinci nimamo veliko literature o tem velikem Francozu, ki je gotovo eden največjih učiteljev našega časa. Šele lani je bila izdana pri zbirki »Duhovni razgledi« knjižica Alojza Rebulca »Jacques Maritain človek in mislec«, ki temeljito in zanimivo predstavlja življenje in delo tega filozofa. Prof. Rebula ob zaključku svojega dela ugotavlja, da se je za Maritaina zanimal v

dalje na 7. strani ■

O novembrski številki »Ognjišča«

Nova, novembrska številka Ognjišča se začne kot vedno s takomenovanim »pismom meseca«, ki ga je napisala neka Cvetka. Uredništvo je naslovlilo pismo z besedami iz pisma: »Zdi se mi, da je nedolžnost osnova za rast ljubezni«.

V začetku revije najdemo tudi nekaj pesmi, ki so jih zložile Mare, Marija, Minka Korenčan in Rozalka Mohorič. Zanimiv je intervju s slovenskim misijonarjem selezijancem Ernestom Saksidom, ki je doma iz Dornberga na Goriškem. Pater Saksida je ustanovil v brazilski deželi Mato Grosso med Indijanci, kjer misijonarji, nekako »mesto mladih«, ki ga upravljajo mladi sami. Župan je 19-letni fant. Ta je o patru Saksidu izjavil: »Oče Saksida je človek, ki sta ga sama dobro-

ta in pogum. Ponosni smo nanj, ko vidimo, da ga vsi spoštujejo, cenijo in priznavajo za pravega vodnika revnih«.

Ob koncu letošnjega poletja je bil pater Saksida na krajšem obisku v svojem domačem kraju in ob tej priložnosti je dal za Ognjišče intervju. V njem je povedal med drugim, da skrbijo on in tovariši zdaj za nekaj več kot dva tisoč dečkov in deklic. »S pomočjo dobrotnikov in graditeljev iz Evrope, predvsem iz Italije — je rekel — smo zgradili zanje nekaj šol in delavnic, kjer se učijo ne samo pisati in brati, ampak se tudi pripravljajo na razne poklice. Ustanovili smo posebno »mesto otrok«, v katerem pri vodstvu in upravi odločajo tudi otroci sami, zlasti nekoliko večji. Tako se naučijo odgovornosti in so pri svojem delu bolj vestni in zavzeti. Ti mladi iz svojih vrst izvolijo »župana« in neke vrste »občinski odbor«, ki me nadomešča, kadar potujem po svetu in iščem pomoči zanje«. Tudi drugi misijonarjevi odgovori so zelo zanimivi.

Poleg rubrike »Veroučne strani«, ki obravnava temo »Cerkev — Kristusova ustanova« in rubrike »Kako sva se spoznala«, ki sta stalni, najdemo v tej številki precej krajših informativnih člankov, pa tudi daljših, kot npr. »Mladi v Stični za vesoljno brastvo« ali »Sedem kolesarjev v Assisiju«. Ti fantje kolesarji so bili seveda Slovenci.

Knjižna rubrika priporoča nekaj dobrih ali praktično koristnih knjig, medtem ko je priloga tokrat posvečena novemu svetniku patru Maksimilijanu Kolbeju. V reviji najdemo tudi nekaj kratkih pripovednih prispevkov. Mogoče bi bilo dobro, če bi revija še bolj spodbujala pripovedne poskuse mladih, prej ali slej bi verjetno odkrila kak večji ali celo zares velik talent. Tudi ta številka nas spomni na našo človeško in krščansko dolžnost do bolnih in invalidnih ljudi, pod naslovom »Jože je obdan od prijateljev«. Na koncu najdemo seveda, kot vedno, še dva članka o slovitih popevkarjih in športnikih in nadaljevanje povesti Zore Piščanc »Na obalah morja« ter rubriko »Pisma«, ki je ena najbolj zanimivih v reviji.

V rubriki na koncu »Pojdimo na božjo pot« nas revija seznani tokrat z Mirenskim gradom v besedi in barvnih fotografijah.

Nova številka revije »Znamenje«

Izšla je peta letošnja številka revije Znamenje. Tudi ta se začne z esejem Vekoslava Grmiča, ki ima naslov »Ekološki problemi in krščanska podoba sveta«. Grmiču je treba priznati, da zna vedno najti kako zanimivo in aktualno temo. Na začetku eseja piše: »Na prvi pogled je morda hudo nenavadno govoriti o zvezi med ekološkimi problemi našega časa in krščansko podobo Boga, se pravi govoriti o razmerju do okolja in njegovih posledicah glede na njihovo odvisnost do podobe Boga, ki jo kristjani priznavajo s svojo vero. Vendar nam nekatera dejstva dovolj prepričljivo potrjujejo zvezo, ki jo naša tema nakazuje. Gre namreč za povsem različno razmerje do okolja, narave v deželah s krščansko vero in v deželah, kjer imamo opraviti z verskimi predstavami, ki naravnost sakralizirajo naravo, svet, kot npr. v Indiji. Vera vsekakor vpliva na človekovo razmerje do okolja. Takoj pa se seveda zastavlja vprašanje, kako je mogoče, da bi krščanstvo slabo vplivalo na to razmerje, kakor daje slutiti omenjena primerjava, da je krščanska vera vera v Boga, ki je postal človek in s tem posvetil vse, kar je človeško, posvetil ves svet. V tem primeru je tedaj moralo človekovo razmerje do narave oblikovati nekaj, kar ima malo skupnega s krščanstvom in krščansko pod-

bo Boga, ali pa je človek v teoriji zagovarjal nekaj, kar v praktičnem življenju ni imelo nobene moči in nobenega vpliva«.

Grmič potem prikazuje ekološke probleme kot posledico človeške nemoči in grešnosti ter nakazuje naloge kristjanov spričo problemov ekologije, čeprav meni, da to ni samo krščanski problem oziroma problem kristjanov. Gre za človeško razmerje do narave.

Lojze Bratina objavlja ciklus pesmi čisto literarne in delno duhovne vsebine. Jože Rajhman pa je prispeval esej »Premiki v naših občestvih«. V mislih ima cerkvena občestva. Filozofskega značaja je esej Jankota Bohaka »Govorica sanj pri C. G. Jungu«. Jurij Zalokar pa je napisal razpravo z naslovom »Duhovnik, učitelj in zdravnik«. To so trije kulturni delavci, kot jih imenuje Zalokar, ki imajo pomembno oziroma važno vlogo v današnjem času.

Marijan Brecelj nadaljuje svoje daljše literarnozgodovinsko razpravo »Bevk in dominsvetovski krog« s številnimi opombami. Iz angleščine pa je preveden intervju z indijskim filozofom Raimundom Panikkarjem, pod naslovom »Konec zgodovine«, kar pa je za evropskega človeka seveda nesmisel.

Sledi mnogo strani zapiskov v raznih rubrikah.

Enajsti literarni natečaj »Mladike«

Revija Mladika razpisuje nagradni literarni natečaj za izvirno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi poljubne vsebine.

Rokopis je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih s priporočeno pošiljko na naslov MLADIKA, ul. Donizetti 3, 34133 Trst, do 31. decembra 1982. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v spremnem pismu, opremljenem z istim geslom ali šifro.

Ocenjevalno komisijo sestavljajo: univ. profesor in kritik Martin Jevnikar, pisatelj Alojz Rebula, pesnik Albert Miklavc, pesnica Ljubka Šerli Bratuževa in odgovorni urednik revije Marij Maver.

Mnenje komisije je dokončno.

Na razpolago so sledeče nagrade:

ZA ČRTICO ALI NOVELO:

prva nagrada 100.000 lir

druga nagrada 50.000 lir

tretja nagrada 30.000 lir

ZA CIKLUS PESMI:

prva nagrada 50.000 lir

druga nagrada 30.000 lir

tretja nagrada 20.000 lir

Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku — Prešernovem dnevu na javni prireditvi in po časopisu ter bo sporočen z osebnim pismom nagrajencem.

Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrada dela bodo objavljena v letniku 1983. Objavljena bodo lahko tudi druga dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerna za objavo.

Novice PO SVETU

STRAUSS V IZRAELU

Dela nemškega skladatelja Richarda Straussa bodo lahko spet izvajali v Izraelu. V tem smislu je sklenilo vodstvo izraelskega radia in televizije, ki je tako preklicalo skoro 34 let staro prepoved. Richard Strauss velja namreč za protisemitskega skladatelja, podobno kot Richard Wagner, čigar dela so v Izraelu še vedno prepovedana.

VIDEMSKI SPORAZUM

V Rimu se odvija 26. zasedanje komisije za izvajanje Videmskega sporazuma. Italijansko delegacijo vodi veleposlanik v zunanjem ministrstvu Casilli D'Aragona, jugoslovansko pa namestnik predsednika komiteja za varstvo okolja socialistične republike Slovenije, Poljšak. Zasedanje so sklicali na pobudo italijanske delegacije nekaj dni pred predvidenim rokom, da bi prišlo do obravnave stanja ob meji po uvedbi jugoslovanskih omejevalnih ukrepov. Na zasedanju obravnavajo vprašanja v zvezi z uveljavljanjem Videmskega sporazuma. Osrednja prizadevanja obeh delegacij so usmerjena na prožnejše uveljavljanje izjem glede plačila depozitov ali k odpravi dela ukrepov, ki omejujejo izvajanje Videmskega sporazuma.

PAPEŽ SE JE VRNIL IZ ŠPANIJE

Papež Janez Pavel II. se je vrnil v Rim z desetdnevnega pastoralnega obiska v Španiji. Svoj zadnji dan dušnopastirskega obiska je sveti oče preživel v Santiagu v Camposteli. Na letališču so ga pozdravili španski kralj Juan Carlos in kraljica, predstavniki najvišjih civilnih oblasti.

MADRIDSKA KONFERENCA

V okviru Evropske konference o varnosti in sodelovanju v Evropi, ki se v teh dneh nadaljuje v Madridu, je nastopila skupina uglednih znanstvenikov z vsega sveta, ki je obtožila sovjetski režim, da preganja veliko znanstvenikov in raziskovalcev. Med vidnejšimi so omenjeni Saha-rov, Orlov, Kovaljov in Šaranski. Dokument, ki so ga izročili sovjetski delegaciji v Madridu, je pripravila skupina osebno-sti, med katerimi izstopajo nobelovec Flory, italijanski fizik Amaldi, ruski jedrski fizik Polikanov, ki je svoj čas dobil Lenino nagrado, a so ga sovjetske oblasti pred štirimi leti izgnale iz države.

—o—

OB 100-LETNICI ROJSTVA

JACQUESA MARITAINA

■ nadaljevanje s 6. strani

predvojnem času le krog revije Dejanje. Filozof Aleš Ušeničnik, ga praktično ne omenja, po vojni pa je njegov duh prisoten v delih Janeza Janžekoviča. Nimamo pa prevodov njegovih del.

Prav bi mogoče bilo, da ob tej obletnici spomnimo katero Mohorjevič družbo, da bi dopolnila, vsaj delno, to praznino, ki je ob aktualnosti Maritainove misli še toliko bolj vidna. M. T.

HVALEŽNICA PRI SV. JUSTU

■ nadaljevanje s 4. strani

Hvaležnica v tržaški stolnici je torej res izzvenela v zvokih zahvale Bogu. Podobna zahvalna maša pa je bila tudi na Opčinah, kjer so se pri dopoldanskih slovenskih mašah zahvalili za letošnje pridelke in druge dobrrote, ter darove namenili skupnosti Družina na Opčinah.

Karantanski klobuk

Najpristnejši slovenski simbol

JOŽKO ŠAVLI

Toda v tedanjem času se svobodna družba in demokratična država nista mogli obdržati nasproti zunanjim nevarnostim. In kljub temu, da je Karantanija našla v okviru cesarstva in krščanstva zagotovilo in določeno varnost za nadaljnji obstoj, posebno pred Madžari, ki so npr. popolnoma zrušili Veliko Moravsko, je v njej postopno le začel prevladovati fevdalni red, česar ne gre tolmačiti kot »izgubljeno svobodo« in podreditev »Nemcem«, temveč kot nujen družbeni razvoj.

Izraz tega kompromisa med karantanskim svobodnim redom ter fevdalnim ustrojem cesarstva, čigar članica je dežela, predstavlja tudi pravica slovenskega kmeta, da toži svojega vojvoda v lastnem jeziku. Tej tožbi se lahko vojvoda izmakne rekoč: »Ne razumem tvojega jezika!« To pa ne pomeni omalovaževanja Karantanca ter njegovega jezika, kakor radi tolmačijo Slovencem nasprotni ideologije, temveč to, da se vojvoda poslužuje svoje pravice ter se zagovarja kot državni knez samo pred kraljem. Tu pa ga lahko Karantanec znova obtoži in vojvoda ima pravico slovensko se zagovarjati, za kar je imel tudi vso zaščito države. Kronist Otokar poroča, da so se toženja koroškega vojvode pred kraljem tudi vršile. (9)

Zato je v tej zvezi pogrešena trditev slovenskih in drugih zgodovinarjev o »nemškem« plemstvu na Koroškem ter v drugih karantanskih deželah. B. Grafenauer (10) navaja celo, da se je to plemstvo v 11. stol. nasproti slovenskemu kmetu zavdalo jezikovne razlike. Trditev, ki ni v ničemer podprta. Povrh vsega pa je pripisovanje kakršne koli politične teže jezikovni pripadnosti za fevdalni red nesmiselno ter bistveno izkrivlja podobo tedanje družbe.

Edino za vojvodo bi lahko rekli, potem ko je vojvodstvo pripadlo Habsburžanom, da je bil tujega jezika. Vendar ga viri (npr. kronist Otokar) vseeno imenujejo »windischer herre« (slovenski gospod), prav zato, ker je vladal slovenski deželi in njeni družbi. V tej družbi pa je veljalo, gledano s stališča celotnega fevdalnega kraljestva, predvsem plemstvo. Njegova zavest in, kot kaže, tudi prevladujoča jezikovna pripadnost pa je dajala deželi slovenski značaj. Koroški vojvoda oz. knez bi si končno ne nadeval slovenske obleke in v njej stopal tudi pred kralja, če bi vladal deželi, v kateri bi gospodarili »nemški« plemiči.

Kar zadeva samo kmečko nošo, pa tudi B. Grafenauer vsaj slovenskemu klobuku ne skuša oporekati. (11)

Edina koroška posebnost je »slovenski« klobuk (to je razvidno iz obeh navednih virov). Seveda tu ne gre za kako posebnost slovenske »narodne noše« v tem času, marveč za nošo kmečkega ljudstva na Koroškem...

Klobuk simbolizira tudi socialno odgovornost ustoličenega vladarja do dežele, ki ji bo zavlada. O tem nam poroča opat Janez Vetrinjski v opisu ustoličenja Majnarda Goriško-Tirolskega za koroškega vojvoda. Svoje spise je končal v letih 1342 in 1343. Pri opisu Majnardovega ustoličenja (1286) nam pokaže na simboliko klobuka in dejanja, ki ni samo socialna, temveč tudi naravnost pesniško podana: (12)

In kakor pravijo, spada k temu obredu: vojvoda napravi iz kmečkega klobuka požirek mrzle vode,

da ljudstvo, to videč, ne bi plamtelo po vinu, marveč se zadovoljilo s tistim,

kar rodi zemlja-rodica za vzdrževanje življenja.

Na približno enak način omenja požirek vode tudi Ebendorfer v svoji *Chronicon Austriacum*, spisani v letih 1440 in 1443, ter Enej Silvij Piccolomini v svoji knjigi *De Europa* (1458). (13) Kasnejši opisi so bolj splošni.

V Karantaniji so klobuk in kmečka obleka, za razliko od drugih dežel, dostojna tudi za vladarja. Iz opisa Janeza Vetrinjskega se nam jasno odraža tudi to, ko opiše ustoličenje Otona Veselega, prvega koroškega vojvoda iz rodu Habsburg (1335): (14)

Neki Avstrijci pa, ki so bili z vojvodo in videli svojega kneza tako okrog voditi in tako ponižati in



- Znaš Jakec, uselih jest zamirem našem organizacijam jn društvam, ke se na vse spounejo, na vse jubileje, komemoracije, obletnice jn vse sorte jn so pej pestili mimo šesti november, ku de ni neč.
- Mihec, samo počasi! Ne stoj začent spet s kašno polemiko, ke tu samo razdvaja ledi, dela slabo kri jn razdira našo enotnost. Jn mi moremo bet vsi ku aden, držat vkep ke če ne, ne bomo nikoli dosegli naše globalne zaščite ...
- Te prosem, Jakec, samo ne stoj ga lomt! Jest govorim, de be bli mogli vsaj mi — čem reč — naše organizacije na kašen način proslavet tu obletnico. Ke ta obletnica je res nekej posebnega.
- Ma od česa prouzaprou govoriš? Kašna obletnica, kašen šesti november?
- E, videm, de jemaš slab spomin. Šestega novembra, dragi moj, leta taužent-devetstu anajnosemdeset se je an švi-

carski avtobus zaletu u tisti pil al obeležeje al koker se že reče, ke ga je stara Avstrija postaula na Opčinah pred betego od Podobnika za spomin, ke so nardili cesto pruti Dunaji. Jn se je zaletu s tašno silo, de je vse vkep podrou.

- E, prava reč! Sej ni blo neč mrtveh jn tudi Avstrije ni več ...
- Je vse res. Ma tisto kamnje od tistga spomenika je pej ostalo glih taku koker ga je raznesu tisti avtobus. Jn zdej je pasalo vre ano leto.
- Jn kej češ reč s tem?
- Čem reč, de be bli mogli tu na kašno vižo proslavet. Če se že tržaški komun neč ne zgane ...
- Ma sej je menda postavu nekašno ograjo jn prfina an ferau ...
- Ja, ma groblje je tašno, ku je blo prvi moment. Jest mislem, de be se ble mogle zgant vsaj openske organizacije jn naredet ano proslavo. Jest mislem an lep govor, pole de be pevski zbor zapojau ane tri pesmi, pole nekej punc u narodneh nošah jn pole ano lepo resolucjo. Tu be prtegnelo dosti ledi jn pomagalo turizmi. Ke tašne reči je treba znat skoristet.
- Jn kej češ reč, de be moglo tisto groblje ostat tašno ku je?
- Kepej! Sej je tu ana specijaliteta. Ne boš najdu zlepa tašno groblje na sredi vasi, prou u centri. Meni je samo žou, de so nekšni neodgovorni elementi al huligani zrlili ven tisto drevu.
- Kašno drevu?
- Kej nisi nikoli vidu? U tisto kamnje se je sam od sebe vsjau an iglavec jn je u anem letu zrasu skori za an meter. Taku lepu ga je blo videt. Jest sm vre štedirau, kaku be lahko gor za Bo-

žeč obesli kašne lučke. Kaku poetično be za Božeč zgledu openski center! Pej je nekšna mularija vse frderbala. Zdej so ostale samo korenike jn kamnje. Sej pravem: danes neč več ne šacamo naravne lepote.

- Ma morbet se bo kej zganu tržaški komun?
- Bejži, bejži! Uani jemajo drugo po glavi.

—o—

PONOVNA PREPOVED RABE SLOVENSKEGA JEZIKA

● nadaljevanje s 5. strani

tudi s tem, da se ji daje možnost uporabljati svoj jezik — ali ne? Podobna dejanja ustvarjajo vtis, da je treba slovenski narodni skupnosti dati čim manj ali nič, to se pravi niti dovoliti uporabe slovenskega jezika. Če se ne motimo, so v nadzornem odboru zastopniki strank, to pomeni ljudje, ki odražajo stališče določene politične sile; ali so samo strokovnjaki prava? Morda želijo biti samo slednje. Naj bo kakorkoli, dejstvo je, da smo v tem organu mi Slovenci naleteli vedno na negativen odziv in to tudi v času, ko se prva senatna komisija pripravlja na obisk v naši deželi, da bi zbrala potrebno gradivo za sestavo globalnega zaščitnega zakona. Dvakratna zavrnitev členov o uporabi slovenskega jezika s strani goriškega nadzornega odbora je kar nadvse otipljiv dokaz, kako potrebna so nam zakonska določila, ki bi urejala to problematiko.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

tako okrasiti glede na njegovo dostojanstvo, sleči njegova dragocena oblačila in ga ogrniti v kmečka... so se čudili in odnesli v Avstrijo vtis o smešnosti tega, kar se je zgodilo...

V karantanskih deželah kmečki stan torej ni bil omalovaževan kot drugod, zato se Avstrijci čudijo. Ta značilnost pa se nam kaže tudi v nekaterih koroških plemiških grbih: rodbina Peurll (Pewerl t.j. Kmetič) ima še leta 1460 v grbu kmeta s sekiro čez ramo, klobukom in zanj zataknjenimi petelinjimi peresi. V naslednjem stoletju se podoba nahaja v okrasju nad ščitom grba. Skoraj enakega kmeta najdemo tudi v okrasju grba rodbine Weiss. (15)

Iz omenjene navedbe pa izhaja tudi to, da se Koroška (in druge notranje avstrijske dežele) niso istovetile z Avstrijo, temveč so bile nasproti njej politično ločene, ker so temeljile na drugem t.j. karantanskem zgodovinskem pravu. Zgornja in Spodnja Avstrija sta postali že prav zgodaj krajini Bavarske in kot kasnejši vojvodini nista imeli svojega zgodovinskega prava. To pravo so mogli zato vladarji Avstrije utemeljevati, potem ko so postali koroški vojvode, le v skupnosti z deželami Karantanije, česar ne spreminja dejstvo, da je bila teža političnega odločanja na njihovem dvoru t.j. večinoma v Avstriji. In povsem verjetno je, da bi brez karantanskega prava na prostoru vzhodnih Alp Avstrija kot državna tvorba sploh ne zaživela, temveč bi se v ta prostor razširila Bavarska s svojimi krajinami.

Klobuk v grbih

Predhodniki grbov so različna bojna znamenja na drogovi, praporih, ščitih, jadrnih ipd., poznana že v starem veku. Srednjeveški grb pa zadobi svojo veljavo v križarskih vojnah (približno od 1130 dalje). Po znakih na ščitih so se lahko vitezi med seboj že od daleč spoznavali. (16)

Klobuk kot znak se v grbih pojavlja že od njihovega začetka, a je redek. Ko pa se v naslednjem t.j. v 13. stol. pojavijo še okrasni nad ščiti grbov, je v okrasih dokaj pogost, dokler ga čisto ne spodrine čelada. V novjšem grboslovju je sprva prevladovalo prepričanje, da so v teh okrasih turnirski klobuki. Toda vitez Mayerfels, eden najboljših poznavalcev srednjeveških grbov, pravi, da tako nizki kot visoki klobuki vitezov (chaperons) niso turnirski, pač pa so **znak dostojanstva in gosposkosti** (prim. Heraldisches A.B.C. Buch, München 1857). Dobesedno: (17)

Nedvomno je veljal klobuk že od nekaj kot odličen simbol za gosposkost, svobodo plemenitih, za oblast in viteško dostojanstvo ter se pojavlja v grbih že od samega začetka...

Ob vsem tem se zdi na prvi pogled ne navadno, da tako značilen simbol, kot je bil za Karantanijo oz. za njeno osrednjo deželo klobuk, ni našel mesta na ščitih deželnega grba.

To okoliščino si lahko razlagamo le na ta način, da je bil prvotni znak na koroškem ščitu prav tako častljiv in imeniten kakor

klobuk. Ta znak je bil **črni panter na srebrnem polju**, ali namesto srebrnega na belem, kakor tudi na podlagi iz hermelinovih kožic. Hermelin v grbih je znamenje knežjega dostojanstva. Izpričan je prvič na pečatu vojvode Hermana (1163) in na pečatu Otokarja III. (1160), mejnega grofa v Karantanski krajini (kasneje Štajerski). Opisi barv pa so znani iz starih listin. Panther sam ima včasih tudi sobolovo kožo. (18) Panther v grbu ostane do smrti vojvode Ulrika III. (1279), ki pa ima le naslov koroškega vojvode. V grbu Štajerske, sprva Karantanske krajine, pa se je ohranil ta grb vse do danes, dasi ne v prvotnih barvah. (19)

(Dalje)

- (9) itm., str. 211, 212
- (10) B. Grafenauer, itm., str. 242
- (11) itm., str. 241
- (12) itm., (podčrtal jaz), latinski izvirnik, str. 102
- (13) itm., str. 123, 130
- (14) itm., str. 104
- (15) Z. Bartsch, Steiermärkisches Wappenbuch 1567 (Faksimilausgabe, J. V. Zahn u. A. V. Siegenfeld), Gradec 1893, slika 86
- (16) Das Wappenbuch C des Kärntner Landesarchivs, Celovec 1980, slika 200
- (17) Brockhaus Enzyklopädie, Wiesbaden 1969, str. 382
- (18) A. G. Seyler, Geschichte der Heraldik (Siebmacher's großes Wappenbuch) Reprographisches Nachdruck der Ausgabe Nürnberg 1885-89, Neustadt an der Aisch 1970, str. 123, 745
- (19) A. v. Siegenfeld, Das Landeswappen der Steiermark, Gradec 1900, str. 142, 162-166, 247, 252 itm., str. 168, 259